

فرهنگسازي با انیمیشن

آثار ادبي و هنري هر ملي بازگوکننده جهان بيني آن ملت است.

نگاهي به قصه هاي كهن فرهنگسازي با انیمیشن

جام جم آنلاين: آثار ادبي و هنري هر ملي بازگوکننده جهان بيني آن ملت است. در ادبيات منثور ايران، افسانه ها و اسطوره ها، جهاني خيال انگيز و غلوآمیز خلق مي کنند که قرابت خاصي با دنياي انیمیشن دارد.

مجموعه انیمیشن ایرانی #171 & قصه هاي كهن» که از گروه کودک و نوجوان شبکه 2 سيما پخش مي شود، با دستمايه قرار دادن داستان ها و حکايات كهن، درصدد آموزش مفاهيم ديني و اخلاقي به مخاطب خود است. اين مجموعه با تکنیک کات اوت به کارگرداني ياسر محدثي در صدا و سيماي مرکز قم توليد شده است.

کات اوت از قديمي ترين تکنیک هاي ساخت انیمیشن است. در اين روش با حرکت تک فریم تکه هاي بریده شده کاغذ که براساس محورهاي مشخص به هم وصل مي شوند، حرکت ايجاد مي شود.

امروزه استفاده از تکنیک کات اوت کلاسيک به دليل دشواري در اجرا و زمانبر بودن آن جاي خود را به روش رايانه اي داده است، چراکه استفاده از رايانه مزايای ويژه اي همچون امکان استفاده از سيکل هاي حرکتني، قابليت مشاهده حرکت هاي قبلي و اصلاح آنها، لايه بندي یک پلان و غيره را در اختيار انیماتور قرار مي دهد.

از اين روست که چنين شيوه اي به يکي از جذاب ترين و پرکاربردترين تکنیک هاي توليد انیمیشن به صورت انفرادي تبديل شده است.

قصه هاي كهن از آن انیمیشن هاي است که گرافیک بالا و جذاب آن در وهله نخست چشم نواز است. جنگل، کوچه، بازار، خانه، دريا و غيره همه به صورت ساده و خلاصه شده در اشکال معمولي به تصوير درآمده اند.

شخصیت ها نیز دارای همین ویژگی ها هستند. هرچند پوشش آنها سنتي و با الهام از لباس هاي محلي است، اما در نهايت سادگي به تصوير درآمده اند.

نماي صورت کاراکترها تنها در دو زاويه تمام رخ و نيم رخ نشان داده مي شود (به سبک کات اوت کلاسيک) و هيچ گونه حرکت نرم و زاويه متفاوتي ندارد.

نکته قابل توجه در اين خصوص، شيوه طراحي چهره کاراکترها در زاويه نيم رخ است. در اين زاويه چشم ها همانند نقاشي هاي مصري به حالت تمام رخ ديده مي شود که با فضاي تخت اثر و گرافیک آن تناسب کامل دارد، به گونه اي که هم خود اثر به صورت مستقل از ارزش بصري بالايي برخوردار است و هم در ارتباط با مخاطب کودک، آشنا و ملموس جلوه مي کند.

در مجموعه قصه هاي كهن با شخصیت هاي ساده و صميمي روبه رو هستيم که يا کارهاي بزرگ مي کنند يا با عبرت گرفتن از اشتباهات کوچکشان، زمينه تحولات اساسي در زندگي خود و ديگران به وجود مي آورند.

در يکي از قسمت هاي اين مجموعه به نام #171 & دزد جوانمرد» که برداشتي آزاد از گلستان سعدي است مخاطب با شاگرد ساده زرگري روبه رو مي شود به نام صفر که به علت مشکلات مالي قصد دارد با کمک دوستش شعبون دست به دزدي بزند.

با اين اوصاف وقتي سلمان، تاجر ثروتمند فرش، کيسه سکه هاي خود را نزد او به امانت مي سپارد تا به حمام برود، صفر حتي با وجود وسوسه هاي شعبون حاضر نمي شود در اين امانت خيانت کند و نتيجه اين رفتار صحيح و اخلاقي او دست يافتن به پاداشي مهم و مصون ماندن از گزند عقرب سياهي است که سلمان آن را به عنوان نشانه در کيسه سکه هاي خود قرار داده است.

اين حکايت يکي از نمونه داستان هاي آموزنده مجموعه قصه هاي كهن است که به زباني شيوه و در قالب شخصیت هاي دوست داشتني و فضايي جذاب به مخاطب عرضه شده است.

یکی دیگر از ویژگی‌های مثبت مجموعه پویانمایی قصه‌های کهن، حضور راوی در داستان‌های این مجموعه است.

هرچند در بیشتر انیمیشن‌های تولیدشده با سبک و سیاق قصه‌های کهن، شاهد استفاده از این تکنیک روایی بخصوص هستیم، اما فرق عمده این مجموعه با نمونه‌های مشابه، حضور بجا و به اندازه راوی در متن قصه است.

راوی با صدای صمیمی و مهربان خود گاهی با کاراکترها شوخی می‌کند، نکات مهم و اساسی را به یاد آنها می‌آورد، گاهی شخصیت‌ها را از انجام اعمال نادرست منع می‌کند و حتی در مواقعی توسط کاراکترها به شوخی گرفته می‌شود.

این حضور تأثیرگذار سبب شده است راوی داستان در واقع خود به یکی از شخصیت‌های ثابت و دوست‌داشتنی مجموعه تبدیل شود، بعلاوه تا حدودی نیز بار طنز مجموعه به عهده اوست.

قصه‌های کهن، داستان مردم عادی را روایت می‌کند که رفتار و گفتار آنها فرهنگ عمیق و غنی ما را به وجود آورده است. داستان‌هایی فولکلور که قهرمانان آن هیچ ویژگی شاخص و بارزی ندارند.

با توجه به این موضوع می‌توان گفت این مجموعه در خلق کاراکترهای خود موفق عمل کرده است. گل‌مراد، ننه قلی، صفر، شعبون و غیره همه نمونه‌هایی از این شخصیت‌های ساده و عامی هستند که بدون داشتن ویژگی‌های قهرمان‌گونه، بستر ساز داستان‌هایی آموزنده می‌شوند.

در واقع در این نوع پویانمایی‌ها تمرکز اصلی سازندگان بر روایت صحیح و جذاب داستان‌هایی است که ارزش خود را مدیون عناصر دراماتیک هستند نه قصه‌هایی که به طور کامل بر ویژگی‌های خارق‌العاده و غیرعادی شخصیت اصلی تکیه داشته و قهرمان در آنها نقش محوری و تعیین‌کننده دارد.

این نوع نگاه به محتوای انیمیشن در ساخت تعداد زیادی از پویانمایی‌های تولید شده در چندسال اخیر مورد توجه بوده است. حکایات شیرین، گنج مثنوی، ماجراهای بهادر، بوستان سعدی و حتی مجموعه شکرستان از جمله این نوع پویانمایی‌ها هستند.

می‌توان گفت قصه‌های کهن با توجه به اهداف خود موفق عمل کرده است، چراکه علاوه بر برداشت‌هایی صحیح از داستان‌های عمیق عامیانه توانسته است جذابیت‌های بصری لازم را نیز در بطن کار ایجاد کند.

یکی از ویژگی‌های محصولات پویانمایی با عنایت به مخاطبان آن که عمدتاً کودکان و نوجوانان هستند، همواره الگوپردازی و هنجارسازی بوده است؛ ویژگی مهم و قابل توجهی که در روان‌شناسی تعلیم و تربیت یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در رشد شخصیت کودکان و نوجوانان به شمار می‌آید.

روان‌شناسان معتقدند با ارائه الگوهای درست به فرزندانمان می‌توانیم آسیب‌های روانی آنها را اصلاح کنیم. با کمک کردن به کودکان و نوجوانان برای تخلیه درست هیجانات احساسی‌شان می‌توانیم در سلامت روانی و آرامش روحی آنها موثر باشیم.

با ارضای صحیح تمایلات فروخته آنها که از طریق همذات‌پنداری با قهرمانان قصه‌های مصور امکان‌پذیر است خواهیم توانست تأثیر به‌سزایی در تعادل شخصیتی آنها داشته باشیم و روح و روانشان را از عقده‌های مخرب و ویرانگر بیبراییم.

تولیدات پویانمایی از جمله مهم‌ترین ابزارهای آموزشی برای دستیابی به این مهم به شمار می‌آیند و باید وجود آنها را در این آشفته‌بازار جذابیت‌های کاذب و بازی‌های رایانه‌ای مخرب، در حقیقت قدر دانست. امروزه کمتر ابزار آموزشی هست که برای کودکان و نوجوانان جذاب باشد و مورد قبول آنها واقع شود.

خوشبختانه رسانه‌های تصویری همچون فیلم و سریال و انیمیشن هنوز به صف عریض و طویل ابزارهای آموزشی مطرود بچه‌ها نپیوسته‌اند و می‌توان به آنها امید داشت برای این‌که جایگزین روش‌های آموزشی گذشته شوند؛ روش‌هایی که کودکان و نوجوانان امروز از آنها سرخورده و گریزان هستند.

بهار عسگری